

Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Kirjoittajaohjeet Poliitikasta kouluissa [+ Suomi](#)

Studia Generalia: Näkökulmia mis- ja disinformaatioon

APOTTI JA KÄYTTÄJÄKOKEMUSTEN TUTKIMUKSEN TARVE

16.11.2021

📅 16.11.2021 👤 POLITIIKASTA LEHTI 📌 ARTIKKELIT, JARI STENVALL, PAULA ROSSI

💬 0

Hush naidoo jade photography / Unsplash

Lukuaika: 4 min.

Potilastietojärjestelmistä puhutaan usein vasta silloin, kun ne eivät toimi, mutta toisaalta tällaisissa konflikteissa esiintullutta tietoa voidaan käyttää järjestelmien parantamiseen. Konfliktien eskaloitumista liian pitkälle voidaan välttää kysymällä käyttäjäkokemuksia ajoissa.

Tässä artikkelissa haluamme nostaa esiin kysymyksen: kenen tarpeisiin ja mitä tavoitteita palvelemaan potilastietojärjestelmä uudistuksia tehdään? Nyt julkisuudessa käytävä kriittinen keskustelu potilastietojärjestelmistä voitaisiin kääntää sote-järjestelmän kehittämisen pääomaksi.

”Potilastietojärjestelmä vaikuttaa lääkärin työhön. Kun yhteistyö sujuu, aikaa riittää potilaalle ja hermoja säästyy”, kirjoittaa [Lääkärilehden](#) vastaava päätoimittaja **Pekka Nykänen**. Julkisessa keskustelussa Apotti-potilastietojärjestelmän ja käyttäjän välisestä yhteistyöstä piirtyy kaikkea muuta

Jari Stenvall

Professori Jari Stenvall on osahankkeen johtaja INFOSTORY-hankkeessa.

Paula Rossi

HT Paula Rossi toimii tutkijatohtorina Tampereen yliopistossa INFOSTORY-hankkeessa.

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND). [Lue lisää tekijänoikeuksista.](#)

Selaa arkistoa

Arviot

demokratia

Euroopan unioni

Venäjä

populismi

Suomi

Yhdysvallat

Retoriikka

Turvallisuuspolitiikka

Media

ilmastonmuutos

Maahanmuutto

Tutkimus

Yliopisto

Eurooppa

Tasa-arvo

Vaalianalyysit

Terrorismi

talous

Ulkopolitiikka

kuin ruusuinen kuva. Mediassa kerrotaan laajasti Apottiin liittyvistä ongelmista, joiden seurauksena esimerkiksi [potilasturvallisuuden ja hoidon tehokkuuden on katsottu olevan vaarassa](#).

Kriittiset käyttäjäkokemukset ovat saaneet runsaasti palstatilaa.

Kuten **Matias Nurminen** ja **Pasi Raatikainen** kirjoittavat verkkolehti [Alustan artikkelissaan](#), ohjaa tietojärjestelmiä koskevia kertomuksia negatiivinen mallitarina: tietojärjestelmistä kerrotaan vasta kun ne eivät toimi. Siksi on varsin ymmärrettävää, että [kriittiset käyttäjäkokemukset](#) ovat saaneet runsaasti palstatilaa. Erityisesti Apotin käyttöönottoon ja järjestelmässä ilmenneisiin ongelmiin liittyviä päivityksiä ja kokemuksia löytyy uuvuttavuuteen asti myös muun muassa [apottikokemus.fi](#)-sivustolta.

Konfliktit systeemisen muutoksen käyttövoimana

Apotti-potilastietojärjestelmän käyttöönoton keskeisenä tavoitteena on ollut sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio sekä sote-järjestelmän kokonaisvaltainen kehittäminen. Toisin sanoen Apotti-potilastietojärjestelmän avulla on tavoiteltu sote-palvelujärjestelmän *systemistä muutosta*. Sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelujärjestelmän kehittäminen vaatii [systeemisen muutoksen ymmärtämistä, ja tätä voidaan tarkastella konfliktien avulla](#). Systeemisessä muutoksessa konfliktit ovat osa muutoksen käyttövoimaa ja siksi niiden näkyväksi tekeminen maton alle lakaisemisen sijaan on välttämätöntä.

2020-luvulla julkisten palveluiden tutkimuksen painopiste on siirtynyt enenevässä määrin kohti systeemijattelua. Systeemijattelun mukaisesti sote-palvelujärjestelmien toimijat pyrkivät parhaimmillaan yhteistyössä vastaamaan spontaanisti, tavoitteellisesti ja yhteisiin hyötyihin perustuen monimutkaisen kontekstin ja aiheuttamiin haasteisiin esimerkiksi asukkaiden ja asiakkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi.

Systeemisessä muutoksessa konfliktit ovat osa muutoksen käyttövoimaa ja siksi niiden näkyväksi tekeminen maton alle lakaisemisen sijaan on välttämätöntä.

Julkisessa keskustelussa median esiin nostamalla Apotti-potilastietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvillä ongelmilla, eli julkisiksi tapahtumiksi eskaloituneilla konflikteilla, on vaikutusta myös laajemmin sote-järjestelmämme toimintaan, kehittämiseen ja päätöksentekoon. Esimerkiksi [poliittiset päätökset sote-tietojärjestelmien hankinnasta ja käyttöönotosta](#) ovat osaltaan seurausta niistä institutionaalisista asetelmista, joita tietojärjestelmiin liitetään mediassa. Tietojärjestelmähankeet ovat usein massiivisia, [kustannuksiltaan suuria](#) ja vaikutuksiltaan ennakoimattomia, mikä tekee niihin kohdistuvasta poliittisesta päätöksenteosta haasteellista.

Erialaisten toiminnan ja päätöksenteon taustalla vaikuttavien institutionaalisten asetelmien eli ihmisten vuorovaikutukseen mukanaan tuomien arvojen, tavoitteiden, uskomusten ja toimintatapojen näkyväksi tekeminen on siksi aivan keskeistä, kun tavoitellaan systemistä muutosta. Systeemisessä muutoksessa

Tarkennettu haku

Hakusana

Ajanjakso

Kirjoittajat

Avainsanat

Hae

Uusimmat podcastit

Politiikasta SOUNDCLOUD

Vuosi Bidenia Tru...

106

Politiikasta - Vuosi Bidenia Trumpin jä... 106

Politiikasta - Vuosi Bidenia Trumpin jälk... 96

Politiikasta - Poliittisen osallistumise... 168

Politiikasta - Edustajuus puntaroiwiss... 2.2K

Politiikasta - Yritykset, yhteiskunta ja ... 156

Politiikasta - Vaalipoliitikkaa ja kansal... 176

Politiikasta - Koronavuosi kulttuuriala... 303

Politiikasta - Koronavuosi kulttuuriala... 113

Latest tracks by [Politiikasta](#)

[Privacy policy](#)

erilaiset näkökulmat, arvot, tavoitteet ja toimintatavat saatetaan yhteen ja tämä erilaisuuden törmäminen mahdollistaa uudenlaiset kehityskulut, eli uudenlaisen ajattelun, toimintatapojen ja päätösten syntyminen.

Käyttäjäkokenemusten tarkastelu estää konfliktien eskaloitumisen

Potilastietojärjestelmien kehittämisessä ja erityisesti Apotin tapauksessa keskeinen konflikti syntyy potilastietojärjestelmän ja sen käyttäjän välillä. Nämä käyttäjän ja järjestelmän rajapinnassa kytevät konfliktit ovat myös systeemisen muutoksen käyttövoimaa.

Perinteisesti konflikteja on totuttu ajattelemaan kriisiytyneinä ihmisten välisinä julkisina tapahtumina. Konflikti piilottaa sisäänsä kuitenkin laajan skaalan ihmisten ja teknologian välistä yhteensopimattomuutta ja erilaisuutta. Jotta konfliktit voitaisiin ymmärtää systeemisen muutoksen edellytyksinä ja aikaansaajina, tulee käsityksemme konflikteista muuttua ja laajentua.

Konfliktit voidaan ajatella eräänlaiselle liukuvalla janalle, jonka alkupäässä ovat tässä tapauksessa sote-järjestelmään liittyvien toimijoiden ja teknologisten ratkaisuiden erilaiset, usein ristiriitaisetkin institutionaaliset asetelmat ja tämän erilaisuuden aikaansaamat jännitteet. Koska nämä erilaiset institutionaaliset asetelmat vaikuttavat systeemisen muutoksen suuntaan eli toimintaan ja päätöksentekoon, on niiden näkyväksi tekeminen keskeistä systeemisen muutoksen aikaansaamiselle.

Jo eskaloituneen konfliktin ratkaisu on äärimmäisen vaikeaa tai joskus jopa mahdotonta erilaisista tehdyistä päätöksistä ja kontekstin asettamista reunaehdoista johtuen.

Uuden luominen, ajattelun ja toimintatapojen kehittyminen ja yhteisen ymmärryksen löytäminen tapahtuu konfliktien ansiosta, vuorovaikutuksen kautta ja erilaisuutta yhteensovittamalla.

Mitä pidemmälle erilaisuudesta johtuvien jännitteiden annetaan kasvaa niitä tarkastelematta, liukuu osoitin konfliktijanalla kohti loppupään eskaloitunutta julkista konfliktitilannetta. Jo eskaloituneen konfliktin ratkaisu on äärimmäisen vaikeaa tai joskus jopa mahdotonta erilaisista tehdyistä päätöksistä ja kontekstin asettamista reunaehdoista johtuen. Mikäli kiistanalainen potilastietojärjestelmä on jo hankittu, siihen on sijoitettu valtavasti rahaa ja sen muuttaminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Keskeistä on myös ymmärtää, millaiset reunaehdot lainsäädäntö ja poliittiset päätökset asettavat sote-järjestelmän kehittämismahdollisuuksille.

Konfliktit nostavat esiin valtaan, politiikkaan ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä

Julkisuudessa käyty erittäin negatiivinen ja kriittinen keskustelu Apotti-

potilastietojärjestelmän käyttöönotosta edustaa jo eskaloitunutta julkista konfliktitilannetta. Keskustelu tekee näkyväksi muun muassa sen, kenellä on valta määrittellä, millainen järjestelmä parhaiten tukee hyvinvoinnin kehittämistä ja millaiset sekä kenen toimintatavat, arvot, uskomukset ja tavoitteet päätösten taustalla vaikuttavat. Ketä kuunnellaan?

Julkisessa keskustelussa äänessä ovat kriittisine puheenvuoroinen lääkärit, joilla on **vahva professionaalinen asema**. Kuitenkin sote-järjestelmässä paitsi terveydenhuollon ja sairauksien hoidon ammattilaiset niin myös sosiaalipalveluiden parissa työskentelevät ammattilaiset ovat keskeisessä roolissa hyvinvoinnin kehittämisessä. Turhan usein heidän äänensä jää marginaaliin sekä julkisessa keskustelussa että tutkimuksessa.

Lääkäriin ammatin vahva asema mahdollistaa sen, että lääkäreiden on turvallista kritisoida järjestelmää avoimesti. Kun lääkäri nostaa kokemansa konfliktin esiin, hän ei todennäköisesti pelkkää työnsä tai asemansa menettämistä. Lääkäri voi olettaa, että hänen kokemuksellaan on vaikutusta potilastietojärjestelmän kehittämiseen.

Lääkäreiden on turvallista kritisoida järjestelmää avoimesti.

Sosiaalityötä tekevien asiantuntijoiden professionaalinen asema ja arvostus sen sijaan ei ole yhtä vakiintunut kuin lääkäreiden. Tämä epäsuhta väistämättä vaikeuttaa koettujen konfliktien esiin nostamista.

Jotta voisimme löytää keinoja kehittää sekä sote-järjestelmää että potilastietojärjestelmiä kestäväällä tavalla, tarvitsemme mukaan Apottia arjen työssään käyttävien sosiaalialan ammattilaisten äänen ja kertomukset. Käyttäjäkokemusten esiin nostaminen tutkimuksen keinoin mahdollistaa ihmisten ja teknologian välisten jännitteiden esiin nostamisen ja tarkastelun systemaattisen muutoksen mahdollistajina ennen tilanteen kriisiytymistä.

Kuten julkinen keskustelu Apotti-potilastietojärjestelmän käyttöönotosta osoittaa, **jo eskaloituneet konfliktit ovat tosiasia ja vakava uhka sote-järjestelmän kehittämiselle**. Johtoajatukseksi kaikkien potilas- ja tietojärjestelmien suunnittelussa, käyttöönotossa ja kehittämisessä tulisi nostaa se, *millainen järjestelmä tukee parhaalla mahdollisella tavalla sitä käyttävien ammattilaisten työtä* niin, että he pystyvät keskittymään asiakkaiden ja asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseen.

Millainen järjestelmä tukee parhaalla mahdollisella tavalla sitä käyttävien ammattilaisten työtä niin, että he pystyvät keskittymään asiakkaiden ja asukkaiden hyvinvoinnin parantamiseen?

Toivomme, että tätä kysytään käyttäjiltä ennen konfliktien eskaloitumista. Esiin nouseviin epäkohtiin on puututtava määrätietoisesti ja vuorovaikutteisella johtamisella. On työntekijöiden, johtajien ja järjestelmäkehittäjien yhteinen asia, että potilastietojärjestelmästä saadaan toimiva.

Sote-johtajilta edellytetään nyt käyttäjien ja tietojärjestelmän välisten konfliktien esiin nostamista ja niiden tarkastelun avulla ongelmakohtiin puuttumista.

Ratkaisukeskeisellä johtamisella ja luottamusta edistävällä läsnäololla potilastietojärjestelmien kehittäminen ja sote-järjestelmämme kehittäminen systeemistä muutosta edistävällä tavalla on mahdollista.

Kirjoitus perustuu käynnissä olevaan **INFOSTORY – Tarinat tietotekniikan toteuttamisessa** tutkimushankkeeseen. Tampereen yliopiston monitieteinen kertomuksen tutkimusta, tietojärjestelmätutkimusta ja hallintotiedettä yhdistelevä hanke on Emil Aaltosen säätiön rahoittama.

HT Paula Rossi toimii tutkijatohtorina Tampereen yliopistossa INFOSTORY-hankkeessa.

Professori Jari Stenvall on osahankkeen johtaja INFOSTORY-hankkeessa.

◆ APOTTI, IT, KONFLIKTI, LÄÄKÄRI, SOTE, TIETOJÄRJESTELMÄ